

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 25 listopada 2014 r. skierowanym przeciwko (...) S.A. w W. i ostatecznie sprecyzowanym z piśmie procesowym z dnia 22 września 2017 r., powódka M. W. wniosła o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego:

- 1) kwoty **80.000 zł tytułem zadośćuczynienia w związku ze śmiercią córki** R. W., która nastąpiła na skutek obrażeń ciała doznanych w wypadku z dnia 18 lipca 2012 r., wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia 5 lutego 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,
- 2) kwoty **15.000 zł tytułem dalszego odszkodowania w związku z pogorszeniem sytuacji życiowej i rodzinnej** wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia 5 lutego 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,
- 3) kwoty **3.710 zł z tytułu zwrotu kosztów zakupu leków** wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia 5 lutego 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.
i ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,
- 4) kwoty **100 zł tytułem zwrotu kosztów przejazdu** wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia 5 lutego 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,
- 5) kwoty **3.614 zł tytułem zwrotu kosztów opłaty za imprezę turystyczną** wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia 5 lutego 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,
- 6) kwoty **1.000 zł tytułem częściowego naprawienia szkody w związku z utraconym dochodem** za okres od dnia 1 stycznia 2013 r. do dnia 31 stycznia 2013 r. wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia 5 lutego 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,
- 7) kwoty **1.125 zł tytułem zwrotu kosztów obejmujących: zaopatrzenie w kule (70 zł), aparat ortopedyczny (200 zł), podpórkę (255 zł) i konsultacje psychologiczne (660 zł)** wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia 5 lutego 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,
- 8) kwoty **889 zł tytułem zwrotu kosztów leczenia rehabilitacyjnego** wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia 5 lutego 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,
- 9) kwoty **21.306 zł tytułem zwrotu kosztów pomocy i opieki** wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia 5 lutego 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.
i ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty,
- 10) kwoty **176.000 zł tytułem zadośćuczynienia za ból i cierpienia** w związku z obrażeniami ciała odniesionymi w wypadku komunikacyjnym z dnia 18 lipca 2012 r. wraz z ustawowymi odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia 5 lutego 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia

1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty.

Powódka wniosła nadto o zasądzenie na jej rzecz od pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pismo z dnia 22 września 2017 r. zostało doręczone pełnomocnikowi pozwanego na rozprawie w dniu **10 października 2017 r.**

/pozew k. 2 – 7; pismo procesowe k. 302-306 ; protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. k. 319 /

W odpowiedzi na pozew z dnia 10 marca 2015 r., sprecyzowanej w piśmie procesowym z dnia 16 listopada 2017 r. (...) S.A. w W. wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz od powódki kosztów procesu. Pozwany nie uznał swojej odpowiedzialności za skutki wypadku z dnia 18 lipca 2012 r. ponad kwoty wypłacone powódce w toku postępowania likwidacyjnego:

- na podstawie decyzji z dnia 26 września 2012 r. i 7 maja 2013 r. (505 zł z tytułu kosztów leczenia + 55.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę),

- na podstawie decyzji z dnia 26 września 2012 r. i 7 maja 2013 r. (łącznie 45.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za śmierć córki + łącznie 15.000 zł tytułem odszkodowania w związku z pogorszeniem sytuacji życiowej po śmierci córki).

/odpowiedź na pozew k. 94-97 ; pismo procesowe k. 420-421 /

W toku postępowania strony popierały swoje stanowiska w sprawie.

/stanowiska stron: protokół z rozprawy z dnia 28.11.2017 r. [adn.: 00:00:35, 00:00:45] /

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 18 lipca 2012 r. miał miejsce wypadek komunikacyjny, w którym uczestniczyła M. W. oraz jej córka R. W..

Sprawca wypadku, kierujący samochodem ciężarowym marki S. wjechał na tor jazdy kierującej prawidłowo samochodem marki P. (...) powódki, doprowadzając do czołowego zderzenia pojazdów.

Na skutek wypadku w wyniku odniesionych obrażeń ciała nastąpił zgon córki powódki.

(okoliczność bezsporna)

W chwili zdarzenia sprawca wypadku posiadał ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej w pozwanym towarzystwie ubezpieczeń.

(okoliczność bezsporna)

Okoliczności i wina sprawcy wypadku zostały ustalone w toku postępowania karnego prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową w Dębicy.

(okoliczności bezsporne)

M. W. w wyniku wypadku doznała rozległych obrażeń ciała.

Z miejsca wypadku powódka została przetransportowana karetką pogotowia ratunkowego do Wojewódzkiego Szpitala im. (...). Ł. SP ZOZ w T., gdzie była hospitalizowana w Oddział (...)Urazowym do dnia 27 lipca 2012 r.

Po wykonaniu badań diagnostycznych rozpoznano u powódki: uraz wielomiejscowy, uraz czaszkowo-mózgowy z krwakiem okularowym obustronnym, wstrząśnienie mózgu, przebyte złamanie kości piramidy skroniowej lewej,, odmę opłucnową lewostronną,, otwarte wieloodłamowe złamanie bliższej nasady kości piszczelowej prawej, rzepki

prawej oraz kłykcia bocznego kości udowej prawej ze zwichnięciem otwartym stawu kolanowego oraz uszkodzeniami więzadła krzyżowego przedniego i tylnego oraz pobocznego prawego stawu kolanowego. W szpitalnym Oddziale Ratunkowym wykonano drenaż jamy opłucnowej lewej. W trybie pilnym przeprowadzono zabieg operacyjny – chirurgiczne opracowanie rany urazowej i otwartą repozycję złamania kości piszczelowej prawej śrubami i grotami K., repozycję stawu kolanowego prawego. Po zabiegu zoperowaną kończynę unieruchomiono w opatrunku gipsowym udowo – stopowym.

W badaniu TK kręgosłupa szyjnego opisano kifotyczne wygięcie na odcinku C3 – C7, na poziomie C6 – C7 – centralno lewoboczna przepuklina jądra miażdżystego z uciskiem na worek oponowy.

W dniu 27 lipca 2012 r. powódka została przekazana do Wojewódzkiego Szpitala (...) – S. Oddziału (...) Urazowo-Ortopedycznej w Z. w celu dalszego leczenia zachowawczego, gdzie przebywała do dnia 30 lipca 2012 r. Chorą wypisano do domu z zaleceniem kontroli w (...) za 6 – 7 tygodni, chodzenia o kulach bez obciążania prawej kończyny dolnej. Wystawiono recepty na clexane, poltram, combo, coaxil, doxepin, clonazepam.

(karta informacyjna leczenia szpitalnego k. 29-30 ; karta informacyjna leczenia szpitalnego k. 39)

Dalej M. W. leczyła się ambulatoryjnie w (...). Uczęszczała także do (...), gdzie była konsultowana psychiatrycznie i psychologicznie. Nie leczyła się neurologicznie.

(okoliczności bezsporne; historia leczenia: k.: 31-35, k. 41-48 i k. 138 ; zeznania powódki - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:26:19-01:38:51 k. 320-322];

Od 5 do 19 września 2012 r. powódka przebywała w Centrum (...) Z. R. Oddziale Klinicznym (...) Rekonstrukcyjnej i A. S. Kolanowego w Ł..

Podczas hospitalizacji stosowano wstępną rehabilitację z powodu wyprostnego przykurczu stawu kolanowego. Założono chorej stabilizator, prowadzono ćwiczenia czynne i bierne na szynie (...). Uzyskano zgięcie kolana 75 stopni. Wystawiono receptę na cylo 3 fort.

(karta informacyjna leczenia szpitalnego k. 40)

W okresie od 19 września do 26 października 2012 r. powódka była rehabilitowana w Wojewódzkim Centrum (...) dla Dorosłych w Ł..

(karta informacyjna leczenia szpitalnego k. 37-38)

Następnie w styczniu 2013 r. przeszła miesięczną rehabilitację szpitalno-uzdrowiskową w (...) w U., gdzie rozpoczęła naukę chodzenia o dwóch kulach. Od połowy 2013 r. powódka poruszała się przy pomocy 1 kuli łokciowej i używała stabilizatora na prawe kolano.

(karta informacyjna leczenia szpitalnego k.36 ; wywiad chorobowy w opinii biegłego sądowego z zakresu neurologii J. B. (1) k. 166)

Po wypisaniu ze szpitala w Z. M. W. nie chodziła, leżała w łóżku. O kulach zaczęła chodzić dopiero po leczeniu rehabilitacyjnym. Po wypadku była zapatrzona w kołnierz ortopedyczny, który zdjęto podczas pierwszego pobytu w szpitalu. Do chwili obecnej u powódki występuje znacznego stopnia upośledzenie funkcji chodu, porusza się z asekuracją kuli, prawe kolano ma zaopatrzone w ortezę stawu kolanowego.

(wywiad chorobowy w opinii biegłego sądowego z zakresu ortopedii dr n. med. J. F. k. 194)

W związku z obrażeniami odniesionymi w wypadku powódka uczęszczała na prywatne zabiegi rehabilitacyjne, w związku z którymi poniosła koszty w łącznej wysokości **889** zł (w sierpniu i wrześniu 2012 r. korzystała z pakietu

prywatnych masaży w gabinecie I. Ł. w Ł., za co zapłaciła 700 zł, zaś w listopadzie 2012 r. z cyklu zabiegów rehabilitacyjnych w Centrum Medycznym (...) A. W. w K., ponosząc z tego tytułu koszt w wysokości 189 zł).

(rachunki k. 69)

Powódka poniosła koszty związane z zakupem sprzętu ortopedycznego w łącznej wysokości 525 zł (255 zł – klin podwyższający nogi, 200 zł – aparat ortopedyczny, 70 zł – kule łokciowe). Nadto powódka oprócz z pomocy **psychologicznej**, która odbywała się w ramach NFZ, korzystała także z prywatnych konsultacji psychologicznych, ponosząc z tego tytułu koszty w wysokości 660 zł. Łącznie za sprzęt rehabilitacyjny i konsultacje psychologiczne powódka zapłaciła **1.185 zł.**

(rachunki k. 66v.,69v.,70)

Oprócz tego powódka poniosła koszty transportu sanitarnego w łącznej wysokości **417,50 zł.**

(rachunki k. 63v.,67v.)

Na wizyty do lekarzy powódka dojeżdżała do Ł. z miejscowości B., w której na stałe zamieszkiwała. Powódka korzystała z taksówek. Koszt przejazdu taksówką wynosił około 40 zł w jedną stronę. Łącznie powódka poniosła z tego tytułu koszty oscylujące w granicach 1.000 zł.

(zeznania powódki - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:26:19-01:38:51 k. 320-322]/

Pulmonologicznym następstwem wypadku z dnia 18 lipca 2012 r. był u powódki uraz tępy klatki piersiowej, w wyniku czego wystąpiła lewostronna prężna odma opłucnowa oraz stłuczenie mięszu płuc. Odma opłucnowa pourazowa wymagała pilnego założenia drenu do lewej jamy opłucnowej oraz stosowania przez kilka dni drenażu. Stłuczenie płuc nie wymagało specjalnego postępowania, za wyjątkiem podania antybiotyku.

Na skutek urazu klatki piersiowej u powódki wystąpił dlugotrwały uszczerbek na zdrowiu w wysokości 10% - zgodnie z punktem 61a (uszkodzenia płuc i opłucnej bez niewydolności oddechowej) Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2002 r., Dz.U. Nr 234, poz. 194.

Pulmonologiczne następstwa urazu klatki piersiowej były leczone u powódki w warunkach szpitalnych i w ramach jej ubezpieczenia zdrowotnego, w związku z czym nie poniosła ona dodatkowych kosztów i nie wymagała pomocy i opieki osób trzecich.

Po wypadku powódka nie podejmowała leczenia pulmonologicznego oraz nie stosowała leków usprawniających wentylację płuc.

Aktualnie występuje u niej pełna wydolność oddechowa. Powódka jest trwale wyleczona z pulmonologicznych następstw doznanego w wypadku urazu klatki piersiowej, a rokowania co do stanu jej zdrowia na przyszłość należy ocenić jako dobre.

(opinia biegłego z zakresu chorób wewnętrznych i pulmonologii dr n. med.. J acka Gruchały k. 126-128)

Z punktu widzenia biegłego z dziedziny **chirurgii ogólnej**, w wyniku wypadku z dnia 18 lipca 2012 r. u powódki wystąpił uraz wielonarządowy, na skutek którego doznała ona trwałego 12% uszczerbku na zdrowiu, na który składa się uszczerbek związany z urazem głowy i wstrząśnieniem mózgu w wysokości 2% (punkt 1a w związku z § 8 punkt 3 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2002 r., Dz.U. Nr 234, poz. 194) i uszczerbek doznany w związku z urazem klatki piersiowej z uszkodzeniem płuc i opłucnej na poziomie 10% (punkt 61a powołanego rozporządzenia).

Można przyjąć, na podstawie złożonych faktur, że na przestrzeni około 3 miesięcy po zakończeniu leczenia szpitalnego powódka przeznaczała na zakup leków kwotę 100 zł miesięcznie, następnie kwota ta ulegała zmniejszeniu do około 60 zł i na tym poziomie utrzymuje się do chwili obecnej.

Po zakończeniu hospitalizacji w Oddziale (...) Urazowo – Ortopedycznej Wojewódzkiego Szpitala (...) – S. w Z. w dniu 30 lipca 2012 r. powódka została zaopatrzona opatrunkiem gipsowo – udowym i nie była w stanie poruszać się samodzielnie. W okresie po zakończeniu leczenia szpitalnego powódka wymagała dalszego leczenia o charakterze specjalistycznym – w trybie ambulatoryjnym i dodatkowo rehabilitacji. W tym czasie istniała konieczność pomocy rodziny lub osób trzecich w dostaniu się do ośrodków medycznych. oprócz tego powódka potrzebowała pomocy przy niektórych czynnościach życia codziennego (zakupy, sprząatanie).

Proces leczenia somatycznego mógl przebiegać u powódki w sposób zaburzony w ze względu na z trudności w osiągnięciu motywacji do walki z chorobą, co miało związek ze śmiercią córki.

Rokowania co do ogólnego stanu zdrowia powódki w przyszłości w odniesieniu do następstw chirurgicznych urazu związanego ze zdarzeniem są dobre. Stłuczenie mięszu obu płuc, przebyta odma opłucnowa ora uraz głowy ze wstrząśnieniem mózgu nie powinny dawać negatywnych następstw w odniesieniu do funkcjonowania narządów i całego organizmu w chwili obecnej i na przyszłość.

(opinia biegłego z zakresu chirurgii ogólnej dr n. med. P. M. k. 1 45-149 i uzupełniająca opinia tego biegłego k. 353-354)

W zakresie szkód **neurologicznych** w wyniku wypadku komunikacyjnego z dnia 18 lipca 2012 r. M. W. doznała: urazu czaszkowo – mózgowego ze wstrząśnieniem mózgu, obustronnym krwakiem okularowym i złamaniem piramidy kości skroniowej lewej, skutkującego nerwicą pourazową oraz urazu kręgosłupa szyjnego, który nałożył się na wcześniejsze zmiany zwyrodnieniowo – dyskopatyczne tego odcinka kręgosłupa, skutkującego pourazowym zespołem korzonkowym szyjnym. W wyniku fizjologicznego chodu przy pomocy kul łokciowych, rozwinął się u powódki przewlekły zespół bólowy korzeniowy odcinka L/S kręgosłupa. Przed wypadkiem powódka nie leczyła się z powodu dolegliwości bólowych kręgosłupa.

W związku z urazem neurologicznym u powódki wystąpił **długotrwały uszczerbek na zdrowiu w łącznej wysokości 25%**, na który składa się 10% uszczerbek związany z wystąpieniem nerwicy pourazowej (punkt 10a Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2002 r., Dz.U. Nr 234, poz. 194), 5% uszczerbek powstały ze względu na zespoły bólowe korzeniowe szyjne przy uwzględnieniu wcześniejszych zmian zwyrodnieniowo-dyskopatycznych kręgosłupa szyjnego (punkt 94a powołanego rozporządzenia) i 10% uszczerbek w związku z zespołami bólowo-korzeniowymi odcinka L/S kręgosłupa (punkt 94c powołanego rozporządzenia).

Rokowania co do możliwości ustąpienia u powódki nerwicy pourazowej są niepewne.

Z kolei rokowania na przyszłość dotyczące ustąpienia dolegliwości bólowych odcinka szyjnego kręgosłupa są raczej pomyślne. Dolegliwości te zmniejszyły się i w z czasem powinny całkowicie ustąpić. Nie można jednak wykluczyć narastania zmian zwyrodnieniowych po doznanym urazie skrętnym kręgosłupa szyjnego i nawrotu dolegliwości bólowych tego odcinka kręgosłupa w przyszłości.

Natomiast rokowania co do ustąpienia zespołów bólowych odcinka kręgosłupa L/S zależą w dużym stopniu od rokowań dotyczących poprawy chodu powódki – możliwości chodzenia bez pomocy kuli.

(opinia biegłego z zakresu neurologii J. B. (1) k. 165-169)

Po wypadku na przedniej powierzchni prawego kolana powódki widoczna jest esowato przebiegająca blizna pourazowa i pooperacyjna o długości 20 cm i szerokości 0,5 cm. Blizna rozpoczyna się nad kolanem i kończy na podudziu. Blizna linijna, jaśniejsza od otaczającej skóry, nie powoduje zaburzeń funkcji stawu kolanowego.

Na podudziu prawym, poniżej dolnego bieguna blizny kolana widoczne są dwie mniejsze płaszczynowe blizny o wymiarach 3x1 i 2x1 cm. Nad kostką przyśrodkową widoczna jest płaszczynowa blizna pourazowa o średnicy 2 cm.

Suma stałego uszczerbku na zdrowiu powódki z punktu widzenia **chirurgii plastycznej** wynosi łącznie 3%, przy czym:

- stały uszczerbek na zdrowiu powódki będący wynikiem istniejących zniekształceń bliznowatych kolana wynosi 2% (w zależności od stopnia 1-20% - w zależności od stopnia według punktu 156 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2002 r., Dz.U. Nr 234, poz. 194 – inne następstwa uszkodzeń kolana: skrócenie kończyny, zaburzenia osi, stawu [koślawość, szpotawość, ruchomość patologiczna], dolegliwości przewlekłe zapalne, zapalenia ropne, ciała obce, przetoki itp.);

- stały uszczerbek na zdrowiu powódki będący wynikiem istniejących zniekształceń bliznowatych podudzia wynosi 1% (punkt 160 powołanego wyżej rozporządzenia).

Ocena wysokości uszczerbku na zdrowiu powódki w oby wymienionych wyżej lokalizacjach została dokonana przez analogię do punktu 19a (1-10%) powołanego rozporządzenia mówiącego literalnie o oszpeceniu twarzy spowodowanym bliznami. Ponieważ kolano i podudzie nie są tak mocno eksponowanymi częściami ciała jak twarz, orzeczony uszczerbek jest odpowiednio niższy.

Orzeczony uszczerbek wynika jedynie z oszpecenia bliznami i nie powoduje zaburzeń czynnościowych.

Powódka nie stosowała żadnych preparatów w celu poprawy wyglądu blizn pourazowych i pooperacyjnych. Blizna kolana jako linijna nie wymagała stosowania żadnych preparatów.

Blizny kolana i podudzia stanowią niewielkie trwałe oszpecenie powódki. Ich całkowite usunięcie nie jest możliwe ani na drodze leczenia operacyjnego, ani innymi metodami nieoperacyjnymi.

(opinia biegłego z zakresu chirurgii plastycznej dr n. med. T. Z. k. 179-182)

W aspekcie **ortopedycznym** powódka w wyniku wypadku z dnia 18 lipca 2012 r. doznała rozległych obrażeń struktur prawego stawu kolanowego ze złamaniem powierzchni stawowych, urazu kręgosłupa szyjnego i złamania śródstawowego palucha stopy prawej.

Trwały uszczerbek na zdrowiu powódki spowodowany urazem okolicy prawego stawu kolanowego kształtuje się na poziomie 25% (punkt 156 w związku z ust. 3 § 8 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2002 r., Dz.U. Nr 234, poz. 194).

Trwały uszczerbek na zdrowiu powódki spowodowany złamaniem palucha stopy prawej wynosi 2% (punkt 180 powołanego rozporządzenia).

W związku z leczeniem ortopedycznym powódka poniosła uzasadnione wydatki na następujące leki: osteogenon , traumeel S, traumeel, dicloberl, poltram combo, płyn Burowa.

W czasie pierwszych 2 miesięcy po wypadku powódka wymagała pomocy osób trzecich w zakresie 5 godzin dziennie, a w okresie dalszych 4 miesięcy – w zakresie 3 godzin dziennie. Po tym czasie i nadal powódka wymaga pomocy przy wykonywaniu cięższych prac porządkowych, większych zakupów – w wymiarze 1 godziny dziennie.

W okresie pierwszego półroczu po wypadku powódka nie była w stanie samodzielnie korzystać z przejazdów środkami publicznej komunikacji. Po tym czasie i nadal może ona w sposób ograniczony korzystać z przejazdów autobusami i tramwajami z ułatwieniem zejścia i wejścia (pojazdy niskopodłogowe).

W związku z powypadkowymi urazami w obrębie narządu ruchu u powódki wystąpiły cierpienia fizyczne, spowodowane bólem towarzyszącym rozległemu urazowi kolana i niedogodnościami unieruchomienia gipsowego, które w okresie pierwszych 2-3 miesięcy należy ocenić jako znaczne. Obecnie dolegliwości związane są z narastaniem zmian zwyrodnieniowych, które spowodowane są nieodwracalnymi uszkodzeniami pourazowymi powierzchni stawowych, zaburzeniami osi obciążania prawej kończyny dolnej, upośledzeniem zawartości stawu po rozległym uszkodzeniu więzadeł kolana.

Rokowanie co do stanu zdrowia powódki z punktu widzenia ortopedycznego jest złe co do możliwości odzyskania poprawy funkcji prawej kończyny dolnej.

(opinia biegłego z zakresu chirurgii plastycznej dr n. med. J. F. k. 193-195 ; faktury vat k.: 27, 28,59v.,61,62,63,65,66,66v.,67,67v.69v.70)

Z zakresie skutków **neurochirurgicznych** powódka w wyniku wypadku z dnia 18 lipca 2012 r. doznała urazu głowy ze wstrząśnieniem mózgu, złamaniem piramidy kości skroniowej lewej i obustronnymi krwiakami okularowymi. Uraz ten doprowadził do powstania u powódki nerwicy pourazowej.

Chodzenie za pomocą kul łokciowych spowodowało u powódki wystąpienie dolegliwości bólowych o charakterze korzeniowym odcinka szyjnego i lędźwiowo-krzyżowego kręgosłupa.

Z oceny neurochirurgicznej powódka na skutek wypadku doznała:

- trwałego 2% uszczerbku na zdrowiu (punkt 2 Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2002 r., Dz.U. Nr 234, poz. 194 – uszkodzenia kości sklepienia i podstawy czaszki, w zależności od uszkodzeń 5-10%);

- długotrwałego uszczerbku na zdrowiu w łącznym wymiarze 25%, na który składa się:

- 10% długotrwały uszczerbek na zdrowiu (punkt 10 powołanego rozporządzenia – utrwalone nerwice związane z urazem czaszkowo- mózgowym, w zależności od stopnia 5-10%),
- 5% długotrwały uszczerbek na zdrowiu (punkt 94a powołanego rozporządzenia – urazowe zespoły korzonkowe szyjne – bólowe, ruchowe, czuciowe lub mieszane; w zależności od stopnia 5-20% - z uwagi na zespół bólowy patologicznego chodu, na który nałożyły się istniejące wcześniej zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa szyjnego),
- 10% długotrwały uszczerbek na zdrowiu (punkt 94c powołanego rozporządzenia – urazowe zespoły korzonkowe lędźwiowo - krzyżowe– bólowe, ruchowe, czuciowe lub mieszane, w zależności od stopnia 5-20% - z uwagi na bóle kręgosłupa L/S z zespołem korzeniowym wynikające z patologicznego chodu).

Obrażenia neurochirurgiczne nie powodowały utrudnień w przemieszczaniu się powódki ani nie powodowały konieczności pomocy osób trzecich.

W zakresie neurochirurgicznym rokowania na przyszłość co do stanu zdrowia powódki są pomyślne. Upływ czasu i zastosowane leczenie powinny przynieść stopniową poprawę, nie można jednak wykluczyć, że któreś z dolegliwości nie ustąpią całkowicie.

(opinia biegłego z zakresu neurochirurgii dr n. med. R. H. k. 213-217)

Stawka (...) Komitetu Pomocy (...) za 1 godzinę usług opiekuńczych w dni powszednie w okresie od 18 lipca 2012 r. do 30 czerwca 2013 r. wynosiła 9,5 zł/h, w okresie od 1 lipca 2013 r. do 31 grudnia 2016 r. wynosiła 11 zł/h, w okresie od 1 stycznia 2017 r. do chwili obecnej wynosi 18,6 zł/h.

(okoliczności notoryjnie znane , stawki (...) k. 307)

W ocenie biegłego z dziedziny **psychologii**, powódka nadal przeżywa reakcję żałoby po śmierci córki powikłaną zaburzeniami depresyjnymi przejawiającymi się znacznym obniżeniem nastroju wraz z płaczliwością, przeżywaniem smutku, żalu, bólu, straty, pustki i tęsknoty; doświadczaniem lęku i niepokoju wewnętrznego; okresowym przeżywaniem poczucia winy; utratą sensu życia z myślami rezygnacyjnymi; obniżeniem aktywności życiowej i zainteresowań; ograniczeniem relacji interpersonalnych; koncentracją myślenia na osobie córki i jej śmierci; trudnościami z koncentracją uwagi i podejmowaniem decyzji; zaburzeniami snu; spadkiem apetytu i wagi ciała. Nasilenie wymienionych objawów zmniejszyło się na skutek pracy własnej powódki oraz leczenia psychiatrycznego i psychologicznego, jednakże nadal nie wystąpiła ich remisja.

Rozmiar cierpień psychicznych powódki po śmierci córki był znaczny. Reakcja żałoby nie została jeszcze zakończona.

Rokowania co do stanu zdrowia psychicznego M. W. są niepewne. Czyniąc osobiste starania w psychicznym poradeniu sobie z przeżytą stratą powódka ma szanse przy wsparciu rodziny, przyjaciół i specjalistów, dokończyć proces żałoby, jednakże w chwili obecnej nie można określić, czy i kiedy fakt ten nastąpi.

(opinia biegłego z zakresu psychologii M. P. k. 236-248)

W zakresie szkód psychiatrycznych w związku z wypadkiem z dnia 18 lipca 2012 r. u powódki doszło do przekroczenia możliwości adaptacyjnych ustroju i w związku z tym do rozwoju zaburzeń psychopatologicznych (obniżonego nastroju, płaczliwości, przeżywania smutku, pustki, tęsknoty, lęku i niepokoju, ograniczenia aktywności życiowej, zainteresowań, trudności z koncentracją uwagi pamięcią, zaburzeń rytmu snu i czuwania, zmniejszenia apetytu). Obraz i nasilenie tych objawów spełniają kryteria zaburzeń depresyjnych.

W związku z wypadkiem wystąpił u powódki długotrwały uszczerbek na zdrowiu w wysokości 10% (punkt 10a Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2002 r., Dz.U. Nr 234, poz. 194 – nerwica i inne utrwalone skargi subiektywnie powstałe w następstwie urazów czaszkowo-mózgowych lub po ciężkim uszkodzeniu ciała).

Od listopada 2012 r. powódka podjęła systematyczne leczenie w (...) dla dorosłych przy Szpitalu (...) ZOZ w Ł. im. Dr J. B.. Od tego czasu powódka zażywa i ponosi koszty zakupu następujących leków: M. (1 opakowane – 36,99 zł), S. 50 (1 opakowane – 3,51 zł), H. (1 opakowane – 10,49 zł).

Cierpienie psychiczne powódki związane z następstwami wypadku należy określić jako znaczne.

Rokowania co do stanu zdrowia powódki na przyszłość są niepewne. Mimo wsparcia rodziny i podjętego leczenia psychiatrycznego i psychologicznego nie uzyskała ona optymalnej poprawy zdrowia psychicznego. Nadal utrzymują się u niej zaburzenia psychopatologiczne i nie ujawnia się remisja opisanych wyżej objawów. Proces reakcji żałoby po starcie córki utrzymuje się i nie został zakończony.

(opinia biegłego z zakresu sądowego z zakresu psychiatrii dr n. med. A. R. k. 250-269)

Informacja o śmierci córki nie została przekazana powódce od razu, mąż i lekarze utrzymywali, że córka leży w tym samym szpitalu, ale na innym oddziale. O śmierci dziewczynki powiedziano powódce dopiero w obecności psychologa. Tragiczna wiadomość była dla powódki szokiem. Powódka negocjowała śmierć dziecka, płakała, krzyczała, szarpała się. Lekarze ordynowali jej silne leki uspokajające i psychotropowe.

Przygotowaniem pogrzebu R. W., który odbył się dwa tygodnie po wypadku, zajmował się mąż powódki.

(zeznania świadka P. W. - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:09:34-00:22:18 k. 319v.-320])

W chwili śmierci R. W. miała 16 lat. Zmarła była jedyną córką powódki. Dziewczynka była bardzo zdolna, uzyskiwała bardzo dobre wyniki w nauce, z wyróżnieniem otrzymywała promocje do kolejnych klas gimnazjum i bez problemów dostała się do liceum ogólnokształcącego, gdzie po wakacjach miała rozpocząć naukę w klasie biologicznej o profilu

medycznym. Przejawiała talenty językowe i plastyczne. Córka powódki kochała zwierzęta. Fascynowała się końmi, uprawiała jeździectwo. Jej marzeniem było ukończenie weterynarii i prowadzenie w przyszłości wspólnie z rodzicami lecznicy i stadniny koni z hipoterapią. Z uwagi na marzenia i plany córki powódka wraz z mężem zakupili działki w J. I.. Swoją przyszłość powódka wiązała bezpośrednio z marzeniami córki, roztaczała wizje przyszłej inwestycji, a planowany w przyszłości rodzinny biznes traktowała jako zabezpieczenie własnej sytuacji materialnej w przyszłości.

(okoliczności bezsporne; zeznania powódki - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:26:19-01:38:51 k. 320-322]; akty notarialne k. 75-77, 78-80, 81-82)

Wypadek, w którym uczestniczyła M. W. i jej córka miał miejsce podczas podróży do J., gdzie mieszkała rodzina powódki. Po powrocie z J. powódka zamierzała wyjechać razem z córką na wczasy za granicę. W tym celu jeszcze przed wypadkiem zarezerwowała w biurze podróży wyjazd do Tunezji, który miał się odbyć w okresie od 24 do 31 lipca 2012 r. i w dniu 18 lipca 2012 r. zapłaciła cenę tej imprezy turystycznej w wysokości **3.614** zł. Wycieczka miała być nagrodą dla R. W. za bardzo dobrze zdane egzaminy do liceum.

(okoliczności bezsporne; zeznania świadka P. W. - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:09:34-00:22:18 k. 319v.-320]; zeznania powódki - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:26:19-01:38:51k. 320-322]; potwierdzenie rezerwacji k. 49; potwierdzenie wpłaty zaliczki k. 329)

M. W. twierdzi, że dwa dni przed wypadkiem odbyła rozmowę kwalifikacyjną z właścicielem firmy handlowo-usługowo-produkcyjnej (...) M. S., podczas której ustalono, że zostanie zatrudniona w Centrum Handlowym (...) w R. na umowę o pracę na stanowisku sprzedawcy za wynagrodzeniem 1.800 zł brutto. Na okoliczność przeprowadzonej rozmowy kwalifikacyjnej powódka przedstawiła oświadczenie M. S., potwierdzające, że miała ona zostać przez niego zatrudniona od dnia 20 lipca 2012 r. Zgodnie z twierdzeniami powódki umowa miała zostać podpisana formalnie z dniem 20 lipca 2012 r., zaś powódka miała przystąpić do wykonywania pracy po powrocie z wakacji w Tunezji.

(oświadczenie k. 50; zeznania powódki - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:26:19-01:38:51k. 320-322])

Córka była dumą i radością powódki, dawała powódce siłę napędową i energię do życia. Więzy łączące powódkę z córką były bardzo silne. Z chwilą śmierci córki M. W. utraciła sens życia.

(zeznania powódki - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:26:19-01:38:51 k. 320-322])

M. W. do dziś nie uporządkowała rzeczy i pokoju córki. Powódka wciąż koncentruje swoje myśli wokół wspomnień związanych ze zmarłą, wydaje się jej, że z nią rozmawia.

(wywiad chorobowy w opinii biegłego sądowego z zakresu psychiatrii dr n. med. A. R. k. 265)

Powódka odwiedza grób córki. Kupuje, znicze i wiązanki, na które miesięcznie wydaje kwotę rzędu 150-200 zł.

(zeznania powódki - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:26:19-01:38:51 k. 320-322];

M. W. posiada wykształcenie wyższe, posiada licencjat z przedsiębiorczości i zarządzania. Przed wypadkiem powódka wykonywała pracę biurową, była też sprzedawcą w sklepie z odzieżą. Ogółem przepracowała ponad 10 lat. W okresie obejmującym około półtora roku przed wypadkiem powódka nie pracowała, była zarejestrowana w urzędzie pracy jako osoba bezrobotna bez prawa do zasiłku i pozostawała na utrzymaniu męża, który pracował i prowadził działalność gospodarczą w zakresie usług transportowo-budowlanych. Powódka zajmowała się domem i pomagała mężowi w prowadzeniu firmy, która bardzo dobrze prosperowała, pozwalając rodzinie na życie na wysokim poziomie ekonomicznym.

(zeznania powódki - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:26:19-01:38:51 k. 320-322]; zeznania świadka P. W. - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:09:34-00:22:18 k. 319v.-320]; wywiad chorobowy w opinii biegłego sądowego z zakresu neurochirurgii dr n. med. R. H. k. 213)

Powódka wraz z mężem i córką stanowili szczęśliwą, kochającą się rodzinę. Mąż powódki dbał o żonę i córkę. Łączące członków rodziny więzi były bardzo silne.

Po wypadku mąż powódki otoczył ją troską i opieką. Kiedy leżała w szpitalu w T. mył powódkę, podawał jej basen. Później jeździł z żoną na wizyty kontrolne do lekarzy, pomagał chodzić, robił jej masaże. Na jego barkach spoczął także obowiązek dopilnowania wszystkich spraw związanych z prowadzeniem domu. Mimo tego, Udźwignięcie ciężaru straty jedyne dziecko okazało się dla obojga małżonków zbyt trudne.

Ttrauma po stracie córki skutkowałą brakiem porozumienia między małżonkami. Powódka nie mogła pogodzić się ze śmiercią córki i utratą dotychczasowego życia rodzinnego. Całymi dniami płakała albo spała po zażytych lekach. Wydawało jej się, że rozmawia ze zmarłym dzieckiem, obwiniała się o śmierć córki. P. W. obwiniał żonę za to, co się stało. Małżeństwo M. i P. W. zakończyło się rozwodem orzeczonem w październiku 2013 r. z inicjatywy powódki. Po rozwodzie P. W. wyprowadził się ze wspólnego domu stron, obecnie powódka nie utrzymuje z byłym mężem kontaktów. Po rozwodzie powódka z nikim się nie związała, mieszka sama.

(zeznania powódki - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:26:19-01:38:51 k. 320-322]; zeznania świadka P. W. - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:09:34-00:22:18 k. 319v.-320]; wywiad chorobowy w opinii biegłego sądowego z zakresu psychiatrii dr n. med. A. R. k.265; wywiad chorobowy w opinii biegłego sądowego z zakresu psychologii M. P. k.259-262;

M. W. ma obecnie 47 lat.

Rodzice powódki nie żyją, matka zmarła w 1991, a ojciec w 2006 r. Powódka ma dwie młodsze siostry, mieszkające w Ł., z którymi utrzymuje bardzo dobre relacje. Po wypadku siostry pomagały powódce, zaopiekowały się nią.

Powódka, która przed wypadkiem była pełną wigoru, wysportowaną i aktywną fizycznie kobietą do chwili obecnej nie może pogodzić się z swoimi ograniczeniami fizycznymi. Poszkodowana nie wróciła do pełnej samoobsługi. W dalszym ciągu wymaga pomocy przy cięższych pracach fizycznych, sprzątaniu domu i zakupach.

Powódka cierpi na bóle i zawroty głowy będące skutkiem zażywania leków psychotropowych.

Po wypadku ograniczeniu uległo życie towarzyskie powódki, która zamknęła się w sobie i nie miała ochoty wychodzić z domu.

(zeznania powódki - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:26:19-01:38:51 k. 320-322]; wywiad chorobowy w opinii biegłego sądowego z zakresu psychiatrii dr n. med. A. R. k.265; wywiad chorobowy w opinii biegłego sądowego z zakresu psychologii M. P. k.259-262;

M. W. jest właścicielką działki o powierzchni 1.100 m² położonej w B.. Na tej działce posadowiony jest dom w stanie surowym, którego budowę małżonkowie rozpoczęli na rok przed wypadkiem oraz domek letniskowy, w którym obecnie zamieszkuje powódka. Miesięczny koszt utrzymania działki w B. wynosi 450 zł.

W 2007 r. powódka nabyła działkę położoną w J., na której wraz z mężem poczyniła inwestycję w postaci budowy domu. W przedsięwzięciu pomogła małżonkom Z. K., która pożyczyła im na ten cel kwotę 190.000 zł, z zastrzeżeniem zwrotu tej kwoty powiększonej o 20%. Jeszcze przed wypadkiem Z. K. wytoczyła powódce postępowanie sądowe o zwrot pożyczki, w wyniku którego powódka zapłaciła kontrahentce łącznie kwotę 290.000 zł. Pieniądze na ten cel pochodziły ze sprzedaży domu w J., co miało miejsce rok przed wypadkiem. Ze sprzedaży domu małżonkowie uzyskali kwotę 610.000 zł.

W 2016 r. powódka sprzedała działkę w I. za cenę 60.000 zł.

(zeznania powódki - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:26:19-01:38:51 k. 320-322]; zeznania świadka P. W. - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:09:34-00:22:18 k. 319v.-320])

Na podstawie orzeczenia (...) ds. Orzekania Niepełnosprawności z dnia 23 lutego 2013 r. zaliczono powódkę do osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności do 28 lutego 2016 r., ze wskazaniem zatrudnienia w warunkach pracy chronionej ze względu na konieczność unikania znacznego wysiłku fizycznego, długotrwałego chodzenia.

Orzeczeniem lekarza orzecznika ZUS z dnia 27 listopada 2013 r. powódka została uznana za całkowicie niezdolną do pracy zarobkowej od dnia 18 lipca 2012 r. do 31 maja 2014 r. w związku ze stanem narządu ruchu.

Powódce nie przyznano renty chorobowej z uwagi na zbyt krótki okres odprowadzania składek.

Obecnie M. W. nie pracuje, jest zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy w Ł. jako osoba bezrobotna bez prawa do zasiłku.

Powódka utrzymuje się z przyznanego przez ubezpieczyciela odszkodowania i oszczędności, korzysta także ze wsparcia finansowego osób trzecich. Powódka z jednej strony chciałaby pracować, a drugiej jednak nie czuje się na siłach podjąć zatrudnienie.

(zeznania powódki - protokół z rozprawy z dnia 10.10.2017 r. [adn.: 00:26:19-01:38:51 k. 320-322]; oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania k. 10-13; orzeczenie o stopniu niepełnosprawności k. 21,22; orzeczenie lekarza orzecznika o niezdolności do pracy k. 23; decyzja Starosty (...) Wschodniego k. 24; dokumentacja PUP w łodzi k. 25-; wywiad chorobowy w opinii biegłego sądowego z zakresu psychiatrii dr n. med. A. R. k.265; wywiad chorobowy w opinii biegłego sądowego z zakresu psychologii i M. P. k.259-262)

W dniu 22 sierpnia 2012 r. powódka zgłosiła szkodę (...) SA.

(zgłoszenie szkody k. 315-317; 345, 349)

W związku z wypadkiem z dnia 18 lipca 2012 r. pozwany zakład ubezpieczeń prowadził dwa postępowania likwidacyjne:

- w związku ze śmiercią R. W. ((...)),
- w związku obrażeniami ciała doznanymi przez powódkę ((...)).

W szkodzie (...) pozwany przyznał i wypłacił powódce następujące kwoty:

- decyzją z dnia **24 września 2012 r.** kwoty:

- 30.000 zł tytułem zadośćuczynienia w związku ze śmiercią córki,
- 10.000 zł tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci córki.

- decyzją z dnia **7 maja 2013 r.** kwoty:

- 15.000 zł tytułem dopłaty zadośćuczynienia w związku ze śmiercią córki,
- 5.000 zł tytułem dopłaty odszkodowania za znaczne pogorszenie się sytuacji życiowej po śmierci córki.

Próba wypłaty łącznie kwoty 20.000 zł przyznanej na podstawie decyzji z dnia 7 maja 2013 r. nastąpiła w dniu 15 maja 2013 r. Transakcja ta została odrzucona przez tzw. Bramę H., najprawdopodobniej z powodu zmiany, bądź

zlikwidowania konta przez powódkę. W konsekwencji dopłata kwoty 20.000 zł nastąpiła w dniu 19 stycznia 2015 r. w formie autowypłaty, tzn. powódka odebrała pieniądze w wyznaczonym oddziale banku.

(decyzja z 24.09.2012 r. k. 106; decyzja z 7.05.2013 k. 424; potwierdzenie odrzucenia transakcji k. 425; decyzja z dnia 14.05.2015 k. 426; potwierdzenie wypłaty k. 427, 344)

W szkodzie (...) pozwany przyznał i wypłacił powódce następujące kwoty:

- decyzją z dnia **26 września 2012 r.** kwoty:

- 505,00 zł tytułem zwrotu kosztów leczenia,
- 417,50 zł tytułem zwrotu kosztów przejazdów,
- 55.000,00 zł tytułem zadośćuczynienia.

Przyznaną kwotę w łącznej wysokości 55.922,50 zł pozwany pomniejszył o 25% przyczynienia, tj. o kwotę 13.980,63 zł i w dniu 1 października 2012 r. wypłacił na rzecz powódki kwotę 41.941,87 zł.

Decyzją z dnia **17 maja 2013 r.** przyznał i wypłacił powódce kwotę 13.980,63 zł, potrąconą decyzją z dnia 26 września 2013 r.;

Decyzją z dnia **30 kwietnia 2015 r.** przyznał dodatkowo kwotę 30.000 zł tytułem zadośćuczynienia, którą powódka pobrała w banku w dniu 6 maja 2015 r. (autowypłata).

(decyzja z 26.09.2012 r. k. 429,430; potwierdzenie wypłaty k. 431; decyzja z 17.05.2013 r. k. 432; potwierdzenie wypłaty k. 433; decyzja z 30.04.2015 r. k. 434; potwierdzenie wypłaty k. 43 5)

Powyższy stan faktyczny ustalono na podstawie powołanych dowodów, w szczególności w oparciu o opinie biegłych sądowych i dokumentację medyczną, zeznania powódki i świadka P. W..

Ustalając okoliczności związane ze stanem zdrowia powódki, doznanymi przez nią w wyniku wypadku obrażeniami i uszczerbkiem na zdrowiu, stopniem cierpień fizycznych i psychicznych oraz rokowaniami na przyszłość, Sąd oparł się w pełni na opinii biegłych z zakresu pulmonologii, chirurgii ogólnej, neurologii, chirurgii plastycznej, ortopedii, neurochirurgii, psychologii i psychiatrii, uznając, że przedmiotowe opinie są wyczerpujące, rzetelne i jako takie w pełni przydatne dla celów dowodowych. Sporządzone zostały zgodnie z wymaganiami fachowości i niezbędną wiedzą specjalną. Biegli lekarze różnych specjalności, przy wydawaniu opinii, dysponowali dokumentacją lekarską powódki, jak również przeprowadzili stosowne badania przedmiotowe.

W zakresie procentowego oszacowania uszczerbków Sąd zaaprobował przedstawioną w opiniach ocenę dokonaną w świetle powoływanej posiłkowo tabeli stanowiącej załącznik do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 18 grudnia 2002r. (Dz. U. Nr 234, poz. 1974).

W sumie, stopień uszczerbku na zdrowiu powódki wyniósł **67 %**, przy czym:

trwały uszczerbek na zdrowiu powódki wyniósł 42 % :

- **12%** trwały uszczerbek stwierdzony przez biegłego z zakresu chirurgii ogólnej (2% zgodnie z pkt. 1a powołanego wyżej rozporządzenia + 10% zgodnie z pkt. 61a),

- **3%** trwały uszczerbek stwierdzony przez biegłego z zakresu chirurgii plastycznej (2% zgodnie z pkt. 156 + 1% zgodnie z pkt. 160),

- **23%** trwałe uszczerbek stwierdzony przez biegłego z zakresu ortopedii zgodnie z pkt. 156 (uszczerbek ten określony przez biegłego na 25% został pomniejszony o 2% stwierdzone na podstawie tego samego punktu rozporządzenia przez biegłego z zakresu chirurgii plastycznej),

- **2%** trwałe uszczerbek stwierdzony przez biegłego z zakresu ortopedii (zgodnie z pkt. 180),

- **2%** trwałe uszczerbek stwierdzony przez biegłego z zakresu neurochirurgii (zgodnie z pkt. 2),

długotrwały uszczerbek na zdrowiu powódki wyniósł 45 %:

- **10%** długotrwały uszczerbek stwierdzony przez biegłego z zakresu pulmonologii (zgodnie z pkt. 61a),

- **25%** długotrwały uszczerbek stwierdzony przez biegłego z zakresu neurochirurgii (10% zgodnie z pkt. 10 + 5% zgodnie z pkt. 94a + 10% zgodnie z pkt. 94c),

- **10%** długotrwały uszczerbek stwierdzony przez biegłego z zakresu psychiatrii (10% zgodnie z pkt. 10 a).

Długotrwały uszczerbek określony przez biegłego z zakresu neurologii w łącznej wysokości 25% (10% zgodnie z pkt. 10a + 5% zgodnie z pkt. 94a + 10% zgodnie z pkt. 94c) został skonsumowany w całości przez uszczerbki stwierdzone przez biegłych z zakresu neurochirurgii i psychiatrii na tych samych podstawach), z kolei długotrwały uszczerbek określony przez biegłego z zakresu pulmonologii w wysokości 10% (zgodnie z pkt. 61a) został skonsumowany w całości przez trwałe uszczerbek stwierdzony przez biegłego z zakresu chirurgii ogólnej na tej samej podstawie),

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo podlegało uwzględnieniu w przeważającej części.

Zdarzeniem, z którego M. W. wywodziła swoje roszczenia, był wypadek komunikacyjny, do którego doszło w dniu 18 lipca 2012 r., w wyniku którego śmierć poniosła córka powódki R. W..

W rozpoznawanej sprawie bezspornym było, iż pojazd uczestniczący w zdarzeniu objęty był ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych w pozwanym (...) S.A. w W..

Zgodnie z art. 805 § 1 k.c. przez umowę ubezpieczenia ubezpieczyciel zobowiązuje się, w zakresie działalności swojego przedsiębiorstwa, spełnić określone świadczenie w razie zajścia przewidzianego w umowie wypadku, a ubezpieczający zobowiązuje się zapłacić składkę.

Świadczenie ubezpieczyciela przy ubezpieczeniu majątkowym polega w szczególności na zapłacie określonego odszkodowania (art. 805 § 2 k.c.).

Sprawca wypadku odpowiada względem poszkodowanego na podstawie art. 436 § 1 k.c. w zw. z art. 435 k.c., zaś podstawę odpowiedzialności pozwanego za powstałą w wyniku wypadku szkodę stanowi art. 822 k.c. Zgodnie z brzmieniem art. 822 § 1 k.c. przez umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ubezpieczyciel zobowiązuje się do zapłacenia określonego w umowie odszkodowania za szkody wyrządzone osobom trzecim, wobec których odpowiedzialność za szkodę ponosi ubezpieczający albo ubezpieczony. Zawarcie umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej nakłada zatem na ubezpieczyciela obowiązek naprawienia szkody w razie nastąpienia określonego w umowie wypadku. Przesłanką powstania obowiązku świadczenia przez ubezpieczyciela z tytułu umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej jest stan odpowiedzialności cywilnej ubezpieczającego (ubezpieczonego) za szkodę wyrządzoną osobie trzeciej.

Zgodnie z art. 34 ust. 1 obowiązującej w chwili zdarzenia ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U.2013.392 j.t., z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli

posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, której następstwem jest śmierć, uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia bądź też utrata, zniszczenie lub uszkodzenie mienia.

Stosownie do art. 35 powołanej ustawy, ubezpieczeniem OC posiadaczy pojazdów mechanicznych jest objęta odpowiedzialność cywilna każdej osoby, która kierując pojazdem mechanicznym w okresie trwania odpowiedzialności ubezpieczeniowej, wyrządziła szkodę w związku z ruchem tego pojazdu.

Ubezpieczyciel nie kwestionował samej zasady swojej odpowiedzialności względem powódki, a jedynie wysokość dochodzonych przez nią roszczeń, podnosząc, że kwoty wypłacone w toku postępowania likwidacyjnego w pełni rekompensują odniesioną przez powódkę szkodę.

M. W. domagała się w niniejszym postępowaniu kompensacji szkody niemajątkowej, żądając zadośćuczynienia za doznaną w wyniku zdarzenia z dnia 18 lipca 2012 r. krzywdę. Podstawą prawną dla takiego roszczenia stanowi przepis art. 445 k.c. w zw. z art. 444 k.c., który przewiduje, iż w wypadku m.in. uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę. Powołana krzywda ujmowana jest jako cierpienie psychiczne i fizyczne wynikające z uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia.

Zadośćuczynienie jest formą rekompensaty pieniężnej z tytułu szkody niemajątkowej i obejmuje swym zakresem wszystkie cierpienia fizyczne i psychiczne, zarówno już doznane, jak i te które mogą powstać w przyszłości. Ma w swej istocie ułatwić przezwyciężenie ujemnych przeżyć. Przy oznaczeniu zakresu wyrządzonej krzywdy należy uwzględniać rodzaj naruszonego dobra, natężenie i czas trwania naruszenia, trwałość skutków naruszenia, ich nieodwracalny charakter polegający zwłaszcza na kalectwie, długotrwałość i przebieg procesu leczenia, stopień ich uciążliwości, intensywność ujemnych doznań fizycznych i psychicznych, wiek pokrzywdzonego, rokowania na przyszłość, a także stopień winy sprawcy (wyrok SN z 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 99/05, LEX nr 198509; wyrok SN z 1 kwietnia 2004 r., II CK 131/03, LEX nr 327923; wyrok SN z 19 sierpnia 1980 r., IV CR 283/80, OSN 1981/5/81, LEX nr 2582).

Zadośćuczynienie ma charakter kompensacyjny, a więc powinno przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość. Jednak przy jego ustalaniu należy mieć na względzie potrzebę utrzymania wysokości zadośćuczynienia w rozsądnych granicach, odpowiadających aktualnym warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa (wyrok SN z dnia 30 stycznia 2004 r., I CK 131/2003, OSNC 2005, nr 2, poz. 40, LEX nr 141820). Kwota zadośćuczynienia nie może stanowić źródła wzbogacenia, a jedynym kryterium dla oceny wysokości zasądanego zadośćuczynienia jest rozmiar krzywdy powoda (wyrok SA w Lublinie z dnia 12 października 2004 r., I ACa 530/04, LEX nr 179052).

Określając wysokość zadośćuczynienia w rozpoznawanej sprawie, Sąd wziął pod uwagę zakres cierpień fizycznych i psychicznych powódki odczuwanych w związku z obrażeniami ciała, rodzaj i charakter doznanych urazów i powikłań, a także, będące ich konsekwencją, ograniczenia w zakresie życia codziennego. Sąd wziął też pod uwagę fakt, iż w wyniku wypadku powódka doznała uszczerbku na zdrowiu, który łącznie wyniósł – zgodnie z opiniami biegłych - 87%.

W wyniku wypadku z dnia 18 lipca 2012 r. powódka doznała rozległych obrażeń wielonarządowych pod postacią urazu wielomiejscowego, urazu czaszkowo-mózgowego wstrząśnienia mózgu, odmy opłucnowej lewostronnej, otwartego wieloodłamowego złamania bliższej nasady kości piszczelowej prawej, rzepki prawej oraz kłykcia bocznego kości udowej prawej ze zwicnięciem otwartym stawu kolanowego oraz uszkodzeniami więzadła krzyżowego przedniego i tylnego oraz pobocznego prawego stawu kolanowego. W szpitalnym Oddziale Ratunkowym wykonano u powódki drenaż jamy opłucnowej oraz w trybie pilnym przeprowadzono zabieg operacyjny – chirurgiczne opracowanie rany urazowej i otwartą repozycję złamania kości piszczelowej prawej śrubami i grotami K., repozycję stawu kolanowego prawego. Po zabiegu zoperowaną kończynę unieruchomiono w opatrunku gipsowym udowo – stopowym. Jak wynika z poczynionych w sprawie ustaleń, w związku z doznanymi obrażeniami, powódka odczuwała dolegliwości bólowe i dyskomfort psychiczny. Cierpienia fizyczne i psychiczne, jakich powódka doznała na skutek obrażeń doznanych w wypadku były znaczne i wiązały się zarówno z dolegliwościami bólowymi, koniecznością poddania się zabiegowi operacyjnemu, niedogodnościami długotrwałego procesu gojenia złamań i ran pooperacyjnych, dalszej

wielomiesięcznej rehabilitacji w warunkach zarówno szpitalnych, jak i ambulatoryjnych, ograniczeniami w zakresie sprawności i mobilności, z poczuciem bezsilności, własną niesprawnością, również z procesem leczenia, w tym koniecznością przyjmowania leków oraz odbywania konsultacji lekarskich. Jak ustalono w toku postępowania na podstawie opinii biegłego z zakresu ortopedii, rokowania co do stanu zdrowia powódki na przyszłość jest złe co do możliwości uzyskania poprawy funkcji uszkodzonej w wypadku prawej kończyny dolnej. Powódka w dalszym ciągu porusza się przy pomocy kuli łokciowej, co z kolei powoduje u niej dolegliwości bólowe odcinka L/S kręgosłupa. Podkreślenia wymaga, że dodatkowo proces leczenia somatycznego mógł przebiegać u powódki w sposób zaburzony w ze względu na z trudności w osiągnięciu motywacji do walki z chorobą, co miało związek ze śmiercią córki. U powódki wystąpiła także nerwica pourazowa, która utrzymuje się do chwili obecnej, a rokowania co do możliwości jej ustąpienia są niepewne. Cierpienia psychiczne powódki są tym większe, że na skutek wypadku rozpadło się jej długoletnie małżeństwo. Zważywszy na wiek powódki, która w chwili wypadku - była osobą młodą, miała 43 lata, wielkość szkody wydaje się tym bardziej dotkliwa. Jak wynika z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, do czasu wypadku powódka była osobą pełną energii, sprawną, wysportowaną, aktywną i w pełni samodzielną. Zajmowała się prowadzeniem domu oraz pomagała mężowi w prowadzeniu firmy. Na skutek doznanych urazów i związanych z nimi ograniczeń sprawności, powódka zależna była od pomocy męża, zaś obecnie, po rozwodzie wymaga pomocy innych osób przy wykonywaniu cięższych prac fizycznych, sprzątanii domu i zakupach.

Oczywiste jest, że szkody niemajątkowej nie da się wymierzyć w kategoriach ekonomicznych. Jednakże analizując okoliczności faktyczne rozpoznawanej sprawy Sąd stanął na stanowisku, że zadośćuczynienie adekwatne do rozmiaru krzywdy doznanej przez powódkę powinno wynosić 150.000 zł. Ustalenie zadośćuczynienia w tej wysokości uwzględnia jego kompensacyjny charakter, przedstawiając ekonomicznie odczuwalną wartość i nie jest nadmierne w stosunku do aktualnych stosunków majątkowych społeczeństwa. Mając na uwadze, że w toku postępowania likwidacyjnego pozwany wypłacił już powódce tytułem zadośćuczynienia za krzywdę doznaną w związku z obrażeniami ciała doznanymi w wypadku kwotę 55.000 zł (w dniu 26.09.2012 r.), należało więc zasądzić na rzecz powódki tytułem zadośćuczynienia kwotę **95.000 zł**.

O odsetkach od zasądzonej kwoty zadośćuczynienia Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c., przy czym w związku z doręczeniem pełnomocnikowi pozwanego pisma rozszerzającego powództwo z dnia 22.09.2017 r. w zakresie zadośćuczynienia na rozprawie w dniu 10.10.2017 r., Sąd zasądził odsetki ustawowe od kwoty 30.000 zł od dnia 11.10.2013 r., zaś od kwoty 65.000 zł – zgodnie z żądaniem pozwu – od 5 lutego 2013 r. (wezwanie do zapłaty zadośćuczynienia powódka zawarła w piśmie z dnia 21.08.2012 r.).

W pozostałym zakresie żądanie zapłaty zadośćuczynienia za krzywdę jako nieuzasadnione, podlegało oddaleniu.

Kolejne żądanie pozwu – zasądzenia odszkodowania – znajduje oparcie w przepisie art. 444 § 1 k.c., zgodnie z którym, w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia naprawienie szkody obejmuje wszelkie wyniki z tego powodu koszty. Na tej podstawie można domagać się między innymi zwrotu kosztów transportu, kosztów odwiedzin osób bliskich, kosztów szczególnego odżywiania i pielęgnacji w okresie rekonwalescencji, kosztów nabycia specjalistycznej aparatury rehabilitacyjnej, przyuczenia do wykonywania nowego zawodu, czy zwrotu utraconych zarobków. Wydatki te muszą mieć charakter niezbędny i celowy.

W rozpoznawanej sprawie powódka żądała zwrotu kosztów zakupu leków, które określiła na kwotę 3.710 zł, przejazdów do placówek medycznych (100 zł), opłaconej imprezy turystycznej (3.614 zł), leczenia w łącznej wysokości 1.125 zł obejmujących: zaopatrzenie w kule (70 zł), aparat ortopedyczny (200 zł), podpórkę (255 zł) i konsultacje psychologiczne (660 zł), rehabilitacji (889 zł), pomocy i opieki (21.306 zł). Powódka żądała nadto z tego tytułu od pozwanego zapłaty kwoty 1.000 zł tytułem zwrotu utraconych dochodów.

Wskazać tutaj należy, iż Sąd uznał za celowe posłużenie się normą art. 322 k.c. Zgodnie z powołanym przepisem, jeżeli w sprawie o naprawienie szkody sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Powódka dowiodła w drodze opinii biegłych chirurga ogólnego, ortopedy i psychiatry oraz udokumentowała, iż w związku z następstwami przedmiotowego wypadku, poniosła uzasadnione wydatki na zakup leków po zakończeniu leczenia szpitalnego, a zatem po 31 stycznia 2013 r. w łącznej wysokości **3.280,94 zł** (od lutego do kwietnia 2013 r. po 100 zł/mc = **300 zł**, dalej od maja 2013r. do września 2017r. czyli przez 53 m-ce po 60zł [koszty leków chirurga i ortopedy pokrywają się], a zatem: 60 zł x 53 m-ce = 3.180 zł oraz dodatkowo leki psychiatryczne przez 6 m-cy po 50,99 zł = 305,94zł, co daje łącznie kwotę 3.785,94 zł, która pomniejszona o kwotę 505 zł wypłaconą przez pozwanego w postępowaniu likwidacyjnym daje kwotę 3.280,94 zł). W pozostałym zakresie żądanie zwrotu kosztów zakupu leków podlegało oddaleniu jako nieudowodnione.

Nadto powódka udowodniła w całości załączonymi do pozwu rachunkami żądanie w zakresie: poniesionych kosztów rehabilitacji na łączną kwotę **889 zł** i kosztów zakupu przedmiotów rehabilitacyjnych (525 zł) i porad psychologicznych (660 zł) na łączną kwotę **1.125 zł**, a także w zakresie kosztów przejazdów obejmujących transport sanitarny (100 zł). Za udowodnione Sąd uznał także koszty związane z opłatą wyjazdu wakacyjnego do Tunezji, który miał się odbyć w okresie od 24 do 31 lipca 2012 r. na kwotę **3.614 zł**,

Za częściowo zasadne należy uznać także koszty opieki osób trzecich.

W wezwaniu do zapłaty z dnia 21 sierpnia 2012 r. powódka żądała od pozwanego zapłaty kosztów związanych z koniecznością opieki osób trzecich w wysokości po 2.500 zł miesięcznie poczynając od dnia 18 lipca 2012 r., a zatem opieka ta stawała się wymagalna w każdym miesiącu.

Sąd uznał - w ślad za opinią biegłego ortopedy, że rozmiar uzasadnionej opieki nad powódką w okresie pierwszych 2 miesięcy po wypadku wynosił 5 godzin dziennie (60 dni x 5h x 8 zł = 2.400 zł), w okresie dalszych 4 miesięcy po wypadku – w zakresie 3 godzin dziennie (120 dni x 3h x 8 zł = 2.880 zł), następnie powódka potrzebowała pomocy przez 13 dni w zakresie 1 godziny dziennie (13 dni x 1 h x 8 zł = 104 zł). Z tego względu Sąd zasądził na rzecz powódki kwotę **5.384 zł** z tego tytułu z ustawowymi odsetkami liczonymi (zgodnie z żądaniem pozwu) od dnia 5 lutego 2013 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. i ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 1 stycznia 2016 r. do dnia zapłaty. Ponieważ następnie powódka wymagała pomocy osób trzecich w wymiarze 1 godziny dziennie Sąd zasądził na jej rzecz dalsze kwoty z tego tytułu w wysokości **po 240 zł** (30 dni x 1h x 8 zł) – w okresie do 31 grudnia 2016 r., a od 1 stycznia 2017 r. i **po 300 zł** miesięcznie (30 dni x 1h x 10 zł) - w okresie od 1 stycznia 2017 r. do 30 września 2017 r.

Powódka nie udowodniła, że faktycznie poniosła koszty opieki profesjonalnej opieki, świadczonej przez wykwalifikowanych opiekunów (...). Z zeznań powódki wynikało, że korzysta z pomocy osób zamieszkały w pobliżu jej miejsca zamieszkania. W tej sytuacji w ocenie sądu, dla określenia wysokości stawek za godzinę opieki, należało przyjąć zwykłe stawki obowiązujące na rynku dla tego rodzaju czynności, które oscylują w granicach minimalnej stawki netto za godzinę pracy. Dlatego do końca 2016 r. przyjęto stawkę – 8 zł, zaś od początku 2017 r. – 10 zł. W pozostałym zakresie Sąd uznał żądanie zwrotu kosztów opieki za wygórowane.

Odsetki za opóźnienie w zapłacie odszkodowania Sąd zasądził na podstawie art. 481 § 1 k.c.

Sąd nie uwzględnił w ramach odszkodowania, dochodzonego pozwem żądania zwrotu utraconych zarobków. Powódka wywodziła w toku postępowania, iż dwa dni przed wypadkiem odbyła rozmowę kwalifikacyjną w sprawie pracy, w wyniku której miała zostać zatrudniona w C.H. (...) w R. na stanowisku sprzedawcy. Na dowód tego złożyła pisemne oświadczenie właściciela stoiska handlowego, iż rozmowa w sprawie pracy faktycznie się odbyła. W ocenie sądu stosowne zaświadczenie zostało wydane jednak na potrzeby niniejszego postępowania. Z zaświadczenia wynika bowiem, że powódka miała podjąć pracę z dniem 20 lipca 2012 r., co wobec zaplanowanego dużo wcześniej i opłaconego w dniu 18 lipca 2012 r. wyjazdu wakacyjnego do Tunezji, który miał się odbyć w okresie od 24 do 31 lipca 2012 r., wydaje się mało prawdopodobne. Dlatego twierdzenia powódki, która zeznała, jakoby umowa miała zostać podpisana formalnie z dniem 20 lipca 2012 r., zaś ona miała przystąpić do wykonywania pracy po powrocie z wakacji, w ocenie sądu nie zasługują na wiarę i nie odpowiadają prawdzie, a także pozostają w sprzeczności z treścią dokumentu, co świadczy o tym, że został wytworzony na potrzeby niniejszego procesu.

Pozwany zakład ubezpieczeń nie kwestionował swojej odpowiedzialności w sprawie także za skutki wypadku w związku ze śmiercią R. W. i wypłacił powódce z tego tytułu kwotę 45.000 zł z tytułu zadośćuczynienia za śmierć córki oraz kwotę 15.000 zł tytułem odszkodowania w związku z pogorszeniem sytuacji życiowej po śmierci córki. W rozpoznawanej sprawie pozwany zakwestionował zasadność wypłaty powódce dalszych świadczeń z tego tytułu.

W przedmiotowej sprawie znajdują zastosowanie przepisy kodeksu cywilnego na gruncie stanu prawnego obowiązującego po nowelizacji art. 446 k.c., dokonanej ustawą z dnia 30 maja 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 116, poz. 731), skutkiem której został wprowadzony do porządku prawnego art. 446 § 4 k.c. przewidujący zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej.

Zgodnie z art. 446 § 4 k.c. Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Regulacja zawarta w art. 446 § 4 k.c. służy kompensacie krzywdy po stracie osoby najbliższej, a zatem uszczerbku dotyczącego subiektywnej sfery osobowości człowieka. Określając wysokość zadośćuczynienia, należy wziąć pod uwagę wszystkie okoliczności mające wpływ na rozmiar doznanej przez poszkodowanego krzywdy. W razie śmierci osoby bliskiej na rozmiar krzywdy mają przede wszystkim wpływ: dramatyzm doznań osoby bliskiej, poczucie osamotnienia i pustki, cierpienia moralne i wstrząs psychiczny wywołany śmiercią osoby najbliższej, rodzaj i intensywność więzi łączącej pokrzywdzonego ze zmarłym, wystąpienie zaburzeń będących skutkiem tego odejścia (np. nerwicy, depresji), roli w rodzinie pełnionej przez osobę zmarłą, stopień w jakim pokrzywdzony będzie umiał się znaleźć w nowej rzeczywistości i zdolności jej zaakceptowania, leczenie doznanej traumy, wiek pokrzywdzonego (wyroku SA w Lublinie z dnia 18 października 2012 r., I ACa 458/12, LEX nr 1237237).

Bezspornie trudno jest ocenić i wyrazić w formie pieniężnej cierpienia doznane w wyniku śmierci osoby bliskiej. Jednak nie ulega wątpliwości, że krzywda po stracie dziecka, biorąc pod uwagę rodzaj i siłę wzajemnych więzi, jest jedną z najbardziej dotkliwych. Odczucie bólu jest nadto tym większe, gdy ta śmierć jest nagła, nieprzewidziana, spowodowana działaniem osoby drugiej.

Przy ustalaniu wysokości kwoty należnej M. W. tytułem zadośćuczynienia, Sąd wziął pod uwagę znaczny rozmiar doznanej przez nią krzywdy po śmierci córki.

Zważyć należy, że w chwili śmierci R. W. miała zaledwie 16 lat i była jedynym dzieckiem powódki. Relacje M. W. z córką były bardzo bliskie. Wokół życia i marzeń córki koncentrowały się wszystkie działania i plany powódki oraz jej męża, dla których bardzo zdolna jedynaczka była dumą i radością.

W wyniku przedwczesnej śmierci R. W. powódka doznała ogromnej straty.

Z chwilą śmierci córki M. W. utraciła sens życia. Powódka całymi dniami płakała albo spała po zażytych lekach, wydawało jej się, że rozmawia ze zmarłym dzieckiem, obwiniała się o śmierć córki. Udźwignięcie ciężaru straty dziecka okazało się ponad siły powódki, u której doszło do przekroczenia możliwości adaptacyjnych jej organizmu do nowych warunków życiowych. Powódka pozostawała w głębokiej depresji, odczuwała smutek, pustkę, lęk, niepokój i niezaspokojoną tęsknotę. Zaburzenia psychiczne odbiły się na fizycznej kondycji powódki, u której wystąpiły zaburzenia rytmu snu i czuwania, utrata apetytu, trudności z koncentracją uwagi i pamięcią. Powódka utraciła energię życiową, zamknęła się w domu, wycofała z życia towarzyskiego. Nie miała siły do walki o odzyskanie sprawności fizycznej utraconej w wyniku wypadku.

Na skutek śmierci córki zerwaniu uległa więź łącząca rodzinę, która do chwili wypadku funkcjonowała prawidłowo. Trauma, jaką przeżywała zarówno ona, jak i jej mąż po śmierci dziecka doprowadziła finalnie do rozpadu ich szczęśliwego i udanego małżeństwa.

Mimo upływu czasu M. W. nie pogodziła się ze śmiercią córki i utratą dotychczasowego życia rodzinnego. Do dziś nie uporządkowała rzeczy i pokoju córki. Powódka wciąż koncentruje swoje myśli wokół wspomnień związanych ze zmarłą, wydaje się jej, że z nią rozmawia.

Rokowania co do stanu zdrowia powódki na przyszłość są niepewne. Proces reakcji żałoby po starciu córki nie został u powódki zakończony. Mimo podjętego leczenia psychiatrycznego i psychologicznego u powódki nie nastąpiła remisja opisanych wyżej objawów depresyjnych i optymalna poprawa kondycji psychicznej. Stan psychiczny powódki pogłębiają ograniczenia fizyczne powstałe na skutek wypadku, skutkujące brakiem jej samodzielności.

Śmierć R. W. zniweczyła wszelkie nadzieje powódki na doświadczenie dalszych lat życia w obecności najbliższych jej osób. Wraz ze śmiercią córki powódka utraciła poczucie bezpieczeństwa związane z oczekiwaniem pomocy i wsparcia na starość. W chwili śmierci córki powódka miała 43 lata, a zatem osiągnęła już wiek biologiczny, który w zdecydowanej większości przypadków nie daje już kobiecie nadziei na posiadanie potomstwa. Śmierć córki oznaczała zatem w zasadzie definitywne pożegnanie marzeń o doświadczeniu radości związanej z przeżywaniem chwil związanych z ważnymi wydarzeniami rodzinnymi, jak ślub córki, czy narodziny i uczestniczenie w wychowaniu wnuków. Do chwili obecnej powódka nie ułożyła sobie życia, po rozwodzie z nikim się nie związała. Choć natężenie poczucia bólu po stracie dziecka z upływem czasu będzie ulegało zmniejszeniu, oczywistym jest, że strata ta będzie odczuwana przez powódkę do końca życia.

W świetle powyższych rozważań nie budzi zatem wątpliwości, iż rozmiar doznanej przez powódkę krzywdy w związku ze śmiercią córki jest bardzo poważny, co uzasadnia stwierdzenie, że dotychczas wypłacone zadośćuczynienie (na etapie postępowania likwidacyjnego szkody) nie rekompensuje w pełni doznanej przez nią krzywdy.

Kierując się przedstawionymi wyżej względami, Sąd uznał, że doznaną przez powódkę krzywdę rekompensuje żądana pozwem z tego tytułu kwota w wysokości 80.000 zł. Mając jednak na uwadze przyznaną dotychczas od pozwanego towarzystwa ubezpieczeń w toku postępowania likwidacyjnego tytułem zadośćuczynienia za śmierć córki kwotę w wysokości 45.000 zł, Sąd zasądził na rzecz powódki z tego tytułu kwotę **35.000 zł**.

O odsetkach od zasądzonej kwoty zadośćuczynienia za śmierć osoby najbliższej Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c. – zgodnie z żądaniem pozwu.

M. W. domagała się ponadto kwoty 15.000 zł tytułem dalszego odszkodowania w związku ze znacznym pogorszeniem sytuacji życiowej i rodzinnej po śmierci córki. Znacznego pogorszenia swojej sytuacji majątkowej powódka upatrywała nie tylko w zwiększeniu się jej potrzeb związanych z leczeniem i zniweczeniem szansy na jakąkolwiek własną aktywność zawodową w związku z utratą sprawności fizycznej, ale przede wszystkim w utracie szansy na uczestniczenie w przyszłości w realizacji marzenia córki w postaci utworzenia lecznicy weterynaryjnej i stadniny koni z zajęciami z hipoterapii, stanowiącego zarazem dalekosiężny plan biznesowy powódki i jej męża, mający stanowić ich zabezpieczenie finansowe na dalszym etapie życia. Zdaniem powódki ponadprzeciętne uzdolnienia R. W. w połączeniu z jej ogromną pracowitością, pozwalały na bardzo realną ocenę opisanych planów jako rokujących sukces i zyski. Powódka podnosiła, że w planowanym rodzinnym przedsięwzięciu upatrywała szansy na własną ekonomiczną stabilizację. Wywodziła nadto, że pogorszenie jej sytuacji życiowej i majątkowej wiąże się z poniesionymi przez nią stratami finansowymi, jakie poniosła w związku z postępowaniem sądowym o zwrot pożyczki udzielonej na budowę domu, jakie jeszcze przed wypadkiem wytoczyła przeciwko niej kontrahentka, a które powódka przegrała, co spowodowane było – zdaniem powódki – stanem jej zdrowia fizycznego oraz ciężką depresją, w jakiej pozostawała po śmierci córki.

Pozwany zakład ubezpieczeń uwzględnił zasadność żądania powódki zapłaty odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej po śmierci R. W. co do zasady, przyznając powódce z tego tytułu w postępowaniu likwidacyjnym kwoty w łącznej wysokości 15.000 zł. W toku niniejszego postępowania zakwestionował jednak zasadność żądania dalszego odszkodowania z tego tytułu, podnosząc bezzasadność odgórnego założenia, że córka powódki, która w chwili

wypadku była dopiero nastolatką rozpoczynającą naukę w liceum, osiągała by w przyszłości dochody w wysokości pozwalającej na alimentację powódki.

W myśl art. 446 § 3 k.c. Sąd może przyznać najbliższym członkom rodziny zmarłego stosowne odszkodowanie, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej.

Zakresem odszkodowania na podstawie art. 446 § 3 k.c. objęty jest uszczerbek określany mianem pogorszenia się sytuacji życiowej wskutek śmierci poszkodowanego, wywołanej uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia. W orzecznictwie wskazuje się, iż znaczne pogorszenie sytuacji życiowej, obejmuje niekorzystne zmiany bezpośrednio w sytuacji materialnej najbliższych członków rodziny zmarłego (niewyczerpujące hipotezy art. 446 § 2 k.c.), jak też zmiany w sferze dóbr niematerialnych, które rzutują na ich sytuację materialną. Sam ból, poczucie osamotnienia, krzywdy i zawiedzionych nadziei po śmierci dziecka nie stanowią podstawy do żądania odszkodowania. Jeśli jednak te negatywne emocje wywołały chorobę, osłabienie aktywności życiowej i motywacji do przewyższania trudności dnia codziennego, to, bez szczegółowego dociekania konkretnych zdarzeń lub stopnia ich prawdopodobieństwa, można na zasadzie domniemania faktycznego (art. 231 k.p.c.) przyjąć, że pogorszyły one dotychczasową sytuację życiową osoby z najbliższego kręgu rodziny zmarłego. Prawidłowa wykładnia określenia "stosowne odszkodowanie" w art. 446 § 3 k.c. powinna uwzględniać nie tylko okoliczności konkretnej sprawy, ale także wartość ekonomiczną odszkodowania. Musi ono wyrażać taką kwotę, która odczuwalna jest jako realne, adekwatne przysporzenie zarówno przez uprawnionego, jak i z obiektywnego punktu widzenia uwzględniającego ocenę większości rozsądnie myślących ludzi. Pogorszenie się sytuacji życiowej osoby najbliższej może polegać na utracie zdrowia (rozstroju psychicznym) doznanej w wyniku silnego wstrząsu psychicznego spowodowanego tragiczną śmiercią osoby bezpośrednio poszkodowanej (wyrok SN z dnia 30 czerwca 2004 r., IV CK 445/03, LEX nr 173555, wyrok SN z dnia 8 maja 1969 r., II CR 114/69, LEX nr 1037). Należy jednak podkreślić, iż przy ocenie wpływu wstrząsu psychicznego spowodowanego śmiercią osoby najbliższej na ogólną sytuację życiową pokrzywdzonego pod kątem widzenia przesłanki z art. 446 § 3 k.c. należy mieć na uwadze, że pogorszenie się sytuacji życiowej musi być obiektywnym i przyczynowo uzasadnionym wynikiem śmierci osoby najbliższej, a nie wynikać tylko z subiektywnych reakcji i ich życiowych konsekwencji (wyrok SN z dnia 4 listopada 1980 r., IV CR 412/80, LEX nr 8277). Znaczne pogorszenie sytuacji życiowej może przejawiać się także w utracie wsparcia i pomocy w różnych sytuacjach życiowych (wyrok SN z dnia 13 maja 1969 r., II CR 128/69, LEX nr 4673).

Przesłanką zasądzenia odszkodowania jest wystąpienie znacznego pogorszenia sytuacji życiowej najbliższych członków rodziny zmarłego. Ocena czy żądanie jest uzasadnione wymaga ustalenia, jaka była sytuacja życiowa rodziny zmarłego przed wypadkiem oraz czy i o ile uległa ona pogorszeniu na skutek jego śmierci. Przy czym pogorszenia sytuacji życiowej, o którym mowa w art. 446 § 3 k.c. nie można sprowadzać do prostego zmniejszenia dochodów lub zwiększenia wydatków najbliższych członków rodziny zmarłego. Pojęcie to ma sens o wiele szerszy. Szkody majątkowe prowadzące do znacznego pogorszenia bieżącej lub przyszłej sytuacji życiowej osoby najbliższej zmarłemu są często nieuchwytnie lub trudne do obliczenia. Często wynikają z obniżenia aktywności życiowej i ujemnego wpływu śmierci osoby bliskiej na psychikę i stan somatyczny, co niekoniecznie przejawia się w konkretnej chorobie (wyrok SN z dnia 18 lutego 2004 r., V CK 269/03, LEX nr 238971). Należy jednak pamiętać, że odszkodowanie należne na podstawie art. 446 § 3 k.c. nie jest odszkodowaniem pełnym w rozumieniu art. 361 § 2 k.c., lecz z woli ustawodawcy "stosownym", tj. takim, które ułatwi przystosowanie się uprawnionemu do zmienionej sytuacji życiowej. Dyspozycja tego przepisu nie obejmuje zatem obowiązku wyrównania wszystkich szkód ustalonych detalicznie, pozostających w związku przyczynowym ze śmiercią członka bliskiej rodziny, gdyż ze swej natury jest to kompensacja o charakterze ryczałtowym. Nie obejmuje więc utraty wszystkich możliwych w przyszłości korzyści od osoby, która utraciła życie. Przy określeniu wysokości dochodzonego odszkodowania nie można więc brać pod uwagę rachunkowego wyliczenia strat poniesionych przez poszkodowanego na skutek nieotrzymania części zarobków zmarłego, która przypadała na poszkodowanego w czasie jego życia. Jeśli odszkodowanie należne na podstawie art. 446 § 3 k.c. jest odszkodowaniem "stosownym", to powinno ono obejmować "wypośrodkowaną" kwotę w stosunku do całokształtu okoliczności sprawy (tak Sąd najwyższy w wyroku z dnia 24 października 2007 roku, IV CSK 194/07, LEX nr 487528, i z dnia 14 marca 1997 roku, I CSK 465/06, LEX nr 327917). Zgodnie z regułą określoną w art. 6 k.c., ciężar udowodnienia powyższych okoliczności spoczywa na stronie powodowej (tak SN w wyroku z dnia 1.02.2000 III CKN 572/98 LEX nr 52771).

W ocenie Sądu powódka nie udowodniła swojego roszczenia w zakresie przyznania jej odszkodowania za znaczne pogorszenia się sytuacji życiowej ponad kwotę 15.000 zł uznaną przez pozwanego ubezpieczyciela w postępowaniu likwidacyjnym. Nie kwestionując opisanych wyżej zalet R. W. – jej szczególnych uzdolnień i ponadprzeciętnej pracowitości – brak jest zdaniem Sądu podstaw do przyjęcia, iż zmarła, która w chwili śmierci liczyła zaledwie 16 lat, zrealizowała by w przyszłości wszystkie własne marzenia i zapewniła tym samym stabilizację materialną swoich rodziców, które to zresztą oczekiwania dorosłych w stosunku do dziecka, jawią się jako egoistyczne. Dlatego, zdaniem Sądu, wiązanie pogorszenia własnej sytuacji życiowej ze zniweczeniem możliwości niezrealizowania własnych planów życiowych opartych na marzeniach kilkunastoletniego dziecka jest nieuzasadnione i nie może stanowić podstawy uznania roszczeń powódki z tego tytułu. Z uwagi na powyższe stwierdzić zatem należy, że powódka nie udowodniła, że pogorszyła się ich sytuacja życiowa ponad kwotę przyznaną jej przez ubezpieczyciela, zgodnie z wymaganiami wynikającymi z treści art. 6 k.c.

W rozpoznawanej sprawie roszczenia powódki opiewały łącznie na kwotę 302.744 zł i zostały uwzględnione w kwocie 158.372,94 zł, a zatem w przybliżeniu w połowie.

Z powyższych względów kosztach sąd orzekł na podstawie art. 100 kpc znosząc wzajemnie między stronami koszty zastępstwa procesowego.

Jako, że powódka z mocy postanowienia Sądu z dnia 19 stycznia 2015 r. (k. 88) była w niniejszej sprawie zwolniona od kosztów sądowych w całości, Sąd nakazał pobrać na podstawie art. 113 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych od strony pozwanej na rzecz Skarbu Państwa kwotę 10.724,42 zł tytułem połowy kosztów sądowych wygenerowanych w niniejszym postępowaniu, na które złożyły się: kwota 15.137,20 zł (opłata sądowa od pozwu) + 6.311,64 zł (koszty wynagrodzenia biegłych sądowych) = 21.448,84 : 2 i ściągnął tę kwotę z zasądzonego na rzecz powódki w punkcie 1a wyroku roszczenia na rzecz Skarbu Państwa-Sądu Okręgowego w Łodzi.